

İş Kanununun bâzı maddelerinin tadili hakkında kanun lâyihası ve Çalışma Komisyonu raporu (1/547)

T. C.

Başvekâlet

5 . II . 1953

Muamelât Umum Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayn : 6/372

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

3008 sayılı İş Kanununun bâzı maddelerinin tadili hakkında Çalışma Vekâletince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 29 . I . 1953 tarihinde Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan kanun ve esbabı mucibe lâyihalarının ilişik olarak sunulduğunu saygılarımla arz ederim.

Başvekil

A. Menderes

3008 sayılı İş Kanununun bâzı maddelerini değiştiren kanun lâyihası mucip sebebi

8 . VI . 1936 tarihli 3008 sayılı İş Kanuniyle toplulukla iş ihtilâflarını halletmek üzere ihdas edilmiş bulunan vilâyet ve yüksek hakem kurulları terekküp tarzları itibariyle başka memleketlerde mevcut sistemlerden tamamen ayrıldıkları gibi, o tarihten bu yana vâkı tatbikatta da bu terekküp tarzının doğurduğu çeşitli müşküllerle karşı karşıya kalmıştır. Filhakika kanun, vilâyet ve yüksek hakem kurullarını teşkil ederken bu kurulların vazifelerinin her şeyden evvel işçi ve iş verenin çalışma şartları üzerinde birbirine yaklaştırmak olduğunu unutmuş gibidir. Zira, bu kurullar hemen hemen munhasıran işçi ve iş verenler dışındaki şahıslardan teşkil edilmiştir. Her ne kadar tarafsız âza namiyle kurullara ilâve edilen iki âzalık mevcut ise de, bunların memurlardan veya işçilik ve iş verenlik mesleklerinin dışındaki meslekler mensuplarından seçilmesini meneden bir hüküm yoktur. Esasen tatbikat da bu yolda cereyan etmiş ve bu tarafsız âzalar da hemen daima avukatlık gibi iş hayatı dışında meslek mensuplarından tâyin edilmişlerdir.

Memleketimizde olduğu gibi mecburi uzlaştırma sistemini, veya ihtiyari tahkim esasını kabul etmiş olan bütün diğer memleketlerde bu hakem kurulları ya bir hâkimin ve yahut tarafsız bir kimsenin başkanlığında işçi ve iş veren mümessillerinden teşkil edilmişlerdir. Bu suretle o memleketlerde hakem kurulları bir yandan bir nevi ihtisas mahkemeleri mahiyetini almışlar, diğer taraftan da ihtilâfları bizzat meslek mensupları mümessillerine hallettirmek gibi uzlaştırma sisteminin ruh ve esasına tamamen uygun birer terekkül halini iktisabetmişlerdir.

Hakem kurullarının tetkik ve hal kararlarına bağhyacakları ihtilâflar kanunlarla tâyin ve tesbit edilmiş olan hak ve vazifelerin kabul ve ifasından mütevellit dâvalar olmayıp, ihtilâfın çıktığı yer ve zamanda mevcut iktisadi ve içtimai hayat şartlarının, istihsal vaziyetinin, ekonomik münasebetlerin hulâsa, bütün çalışma ve istihsal şartlarının ve bunlarla alâkalı olarak karşılıklı menfaatlerin ve münasebetlerin tanziminden doğan dâvalardır. Binaenaleyh bu dâvaların bu saydığımız şartlarla bizzat alâkalı kimselerin iştirakiyle hal ve karara bağlanması mantiki ve zaruri bir keyfiyet teşkil eder.

İşte ilişik kanun lâyihasının hazırlanmasında âmil olan esas fikir, hedef ve gaye bundan ibarettir.

Kanun projesinde tasavvur edilen sisteme gelince, umumi hatları itibariyle şöyle hulâsa edilebilir :

1. Vilâyet hakem kurulları o vilâyette iş dâvalarına bakan hâkimin yoksa hukuk hâkiminin reisliğinde işçi mümessilleriyle işçi ve iş veren teşekküllerince bu teşekküllerin bulunmadığı yerlerde ticaret ve sanayi odalarınca gene kanunda gösterilen usullere göre seçilmiş ikişer mümessil ile vilâyet umumi meclisi daimî encümeni âzalarının aralarından seçecekleri bir âza ve bölge çalışma müdüründen teşekkül etmektedir.

Yüksek hakem kurulu, Temyiz Mahkemesi, Hukuk İcra ve İflâs daireleri başkanlarının kendi aralarından seçecekleri bir zatın reisliğinde gene işçi mümessilleriyle işçi ve iş veren teşekkülleri ve ticaret odaları, sanayi odaları, ticaret ve sanayi odaları ve borsaları birliği tarafından kanunda yazılı usullere göre seçilmiş mümessillerle Çalışma Genel Müdüründen terekübeder.

Bölge çalışma müdürleriyle Çalışma Genel Müdürünün, İş Kanununun tatbikatı ve verilen kararların salim bir şekilde tatbikını temin bakımından hakem kurullarına iştirakleri zaruri görülmüş ve fakat yukarda mâruz prensibe dayanılarak kendilerine rey hakkı tanınmamıştır.

2. Şimdiye kadar kazalarda vukubulan iş ihtilâflarının vilâyet hakem kurulunda rüyeti sırasında mürafaaya vâkı davete taraflardan birinin gelmemesi halinde iki tarafın gıyabında karar verileceğine dair olan hüküm kaldırılmış, gelen tarafın dinlenilmesi cihetine gidilmiştir.

3. Yüksek hakem kurulu kararlarının daha isabetli ve âdil olmasını temin maksadiyle halen mevcut olmıyan mürafaa usulü, tarafların talebiyle mukayyet olarak, ihdas edilmiştir. Bu suretle hakem kurulları kararlarında dikkat nazarına alınmamış olan hususları hatırlatmak maksat ve gayesi takibedilmiştir.

4. Bu kanunla Çalışma Vekiliyle taraflara, bir defaya mahsus olmak ve 10 gün zarfında vekâlete müracaat etmiş bulunmak şartıyla yüksek hakem kurulu kararının yeniden tetkikını talebetme imkânı verilmiştir.

5. Hakem kurullarının faaliyetine sekte vermemek maksadiyle halen mer'î bulunan nizamnamede lüzumlu tadilat yapılmaya kadar hakem kurullarının bukünkü mevzuat çerçevesi içinde vazifelerine devamları uygun görülmüştür.

Proje kanuniyet kesbettikten sonra memleketimizde iş ihtilâflarının şimdiye kadar olduğundan daha iyi bir sistemle halli imkânı elde edilmiş ve bu suretle bu sahada umumiyetle kabul edilmiş olan en mâkul yola girilmiş bulunulacaktır.

Çalışma Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Çalışma Komisyonu

Esas No. 1/547

Karar No. 7

15 . I . 1954

Yüksek Reisliğe

Çalışma Vekâletince hazırlanarak İcra Vekilleri Heyetinden Başvekâletin 5 . II . 1953 tarih ve 6/372 sayılı yazısıyla gelen İş Kanununun bazı maddelerinin tadili hakkındaki kanun tasarıyı Yüksek Riyasetten komisyonumuza havale edilmekle Çalışma Vekilinin ve Hükümet mümessillerinin huzuriyle müzakere olundu.

Kanun maddelerinin değiştirilmesinde başlıca âmilin, Hakem kurullarının teşekkül ve tereküp tarzını değiştirerek kurulun başkanlığına

hâkimi koymak ve iş veren ve işçi mümessillerini de kurul âzaları meyanına ithal etmek suretiyle yeni bir hakem kurulu sisteminde karar kılmak ve kurulun işleyiş tarzını da bu yeni sisteme göre tanzim etmek olduğu andaşılmış olup memleketimizde iş hayatının kaydettiği ehemmiyetli inkişafa ve işçimizin vâsıl olduğu seviyeye muvazi olarak, tekâmülün seyri nispetinde sürat ve emniyetle vazife görebilecek bir hakem kurulu sisteminin bulunduğu kanaat getirilerek madde-

lerin müzakeresine geçilmiştir.

Madde 82 : Evvelce hakem kurulu valinin veya muavininin başkanlığı altında, vilâyetteki en büyük Çalışma Vekâleti mensubu, Vilâyet Hukuk İşleri Müdürü veya Mektupçu ile bu üç kişinin hususi eşhastan seçeceği diğer iki âzadan terekübederdi. Tasarıda ise, hâkimin riyasetinde iki iş veren ve iki işçi temsilcisi ile Bölge Çalışma Müdürü veya tevkil edeceği İş müfettişinden teşekkül ve terekübetmektedir. Tasarıda âzalar meyanında Genel Meclisten de bir kişi görülmekte ise de Genel Meclisin politik vechesi dolayısıyla kurul da oradan da bir âzanın bulunması komisyonumuzca uygun görülmemiş onun yerine Çalışma Vekâleti mensubu âzanın da rey hakkı kabul olunmuştur. Bundan başka, iş veren ve işçi temsilcileri bulunan âzanın da seçim usulleri komisyonca değiştirilerek ve bu değişikliklere muvafık ve müteferri hükümler de konulduktan sonra maddenin diğer kısımları tasarıda olduğu şekilde kabul edilmiştir.

Madde 83 : Tasarının bu maddesi Yüksek Hakem Kurulunun teşekkül tarzına, çalışma usullerine ve kararlarına taallük etmektedir. Yüksek Hakem Kurulu, evvelce, Devlet Şûrası ikinci reislerinden birinin başkanlığı altında, bir profesör, İş Kanunu tatbikatiyle muvazzaf dairenin en yüksek âmiri, İktisat Vekâletinden ilgili görülen diğer bir dairenin en büyük âmiri, Adliye Vekâleti Hukuk İşleri Umum Müdürü, Ekonomi ve Ticaret Vekâleti Hukuk Müşaviri, Dahiliye Vekâleti Hukuk Müşaviri ve lüzumunda Çalışma Vekilinin mühim iş ihtilâflarında ayrıca seçeceği bitaraf iki zattan teşekkül ve terekübederdi. Tasarıya göre, Yüksek Hakem Kurulu, Temyiz Mahkemesi, Hukuk, İcra ve İflâs Daireleri reislerinden birinin başkanlığı altında, iki iş veren ve işçi temsilcisiyle Çalışma Genel Müdüründen teşekkül eder. Bu

teşekkül esasını kabul ile beraber maddenin bâzı fıkraları Komisyonca yeniden tanzim olunarak ve diğer fıkraları da tasarıda yazılı olduğu şekilde kabul edilmiştir.

Tasarının 84 ncü ve 5518 sayılı Kanunla değişik 89 neu maddeleri de bâzı değişikliklerle kabul olunmuştur.

İş Kanununun 90 ncü maddesi (Büyük Hakem Kurulu) veya (Fevkalâde Hakem Kurulu) kurulmasına ve Çalışma Vekilinin salâhiyetlerine dair hükümleri ihtiva etmektedir. Yeni tasarıda teşkil olunan hakem kurulları sistemiyle bu hükümlere artık lüzum ve ihtiyaç kalmadığı gibi tasarıda derpiş olunduğu üzere, Yüksek Hakem Kurulu kararının Çalışma Vekili veya taraflardan birinin bir defaya mahsus olmak üzere yeniden tetkikını istiyebilmesine mesağ verilmesi fikri de iş ihtilâflarını uzatacak bir yol olarak bulunmuş, bu sebeplerle Komisyonumuzca İş Kanununun 90 ncü maddesinin kaldırılması uygun görülmüştür.

Yüksek Hakem Kuruluna dâhil olacak başkan ve temsilci seçimlerinin tekemmül etmesine kadar İş Kanununun bu husustaki hükümlerinin tatbikına devam olunacağına mütedair olan tasarının geçici maddesi de komisyonca değiştirilen şekil ile kabul olunmuştur.

Umumi Heyetin yüce tasviplerine arz olunmak üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Çalışma Komisyonu

Reisi	Sözcü
Manisa	Kocaeli
N. Körez	Y. Kışioğlu
Kâtip	
Giresun	İstanbul
D. Köymen	A. Topcu
Urfa	Zonguldak
C. Öncel	C. Kıpçak

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

3008 sayılı İş Kanununun bâzı maddelerinin tadili hakkında kanun lâyihası

HADDE 1. — 3008 sayılı İş Kanununun 82, 83, 84, 89 ve 90 nci maddeleri aşağıda gösterildiği şekilde tadil edilmiştir :

Madde 82. — A) 81 nci maddenin « B » bendi mucibince kesin uzlaştırma kararına bağlanmamış olan « toplulukla iş ihtilâfı » hakkında, memurun teklif ettiği uzlaştırma şekli ile buna karşı yapılan itirazları da havi olarak yazılacak zabıt varakasının bir sureti, yirmi dört saat içinde ilgili makam tarafından bölge çalışma müdürlüğüne, o vilâyette bölge teşkilâtı yoksa vilâyet hakem kurulu başkanına verilir.

B) Bunun üzerine üç iş günü içinde, kurul başkanının daveti ile « İş İhtilâfları Hakem Kurulu » toplanarak meseleyi rüyete başlar.

Hakem kurulu o vilâyetteki iş dâvalarına bakan hâkimin, yoksa hukuk hâkiminin başkanlığında ikişer işçi ve iş veren mümessili ile vilâyet umumî meclisi daimî encümen âzalarının aralarından seçecekleri bir âza, bölge çalışma müdürü veya tevkil edeceği iş müfettişinden teşekkül eder. O vilâyetteki iş dâvalarına bakan hâkimin veya hukuk hâkiminin birden fazla olması halinde, hangi zatın asıl, hangisinin yedek olarak kurula riyaset edeceği Adalet Vekâletince tâyin olunur. Bölge çalışma müdürü veya yerine kurula iştirak eden iş müfettişinin rey hakkı yoktur.

Mazereti dolayısıyla kurula gelemeyen işçi ve iş veren mümessillerinin yerine yedekleri iştirak eder.

Vilâyet hakem kuruluna iştirak edecek asıl ve yedek işçi mümessilleri o vilâyet dâhilinde İş Kanununa tâbi iş yerlerinin mümessil işçileri ile işçi teşekkülleri, başkanları tarafından gösterilecek namzetler arasından Çalışma Vekâletince seçilir.

Vilâyet hakem kurulunun asıl ve yedek iş veren mümessilleri ise iş veren teşekküllerinin gösterecekleri namzetler arasından aynı vekâletçe seçilir. Vilâyet dâhilinde iş veren teşekkülü bulunmadığı takdirde namzetler sanayi odasınınca ve sanayi odası yoksa ticaret ve sanayi odasınınca gösterilir. Asıl ve yedek mümessille-

ÇALIŞMA KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

İş Kanununun bâzı maddelerinin değiştirilmesi hakkında Kanun

MADDE 1. — 3008 sayılı İş Kanununun 82, 83, 84 ve 5518 sayılı Kanunla değişik 89 ncu maddeleri aşağıda gösterildiği şekilde tadil edilmiştir :

Madde 82. —

A) 81 nci maddenin « B » bendi mucibince kesin uzlaştırma kararına bağlanmamış olan «toplulukla iş ihtilâfı» hakkında memurun teklif ettiği uzlaştırma şekliyle buna karşı yapılan itirazları da havi olarak yazılacak zabıt varakasının bir sureti, yirmi dört saat içinde, ilgili bölge çalışma müdürlüğü tarafından ihtilâfın çıktığı mahallin bağlı bulunduğu vilâyetteki hakem kurulu başkanına gönderilir.

B) Bunun üzerine, üç iş günü içinde kurul başkanının davetiyle «iş ihtilâfları hakem kurulu» toplanarak meseleyi rüyete başlar.

1. Hakem kurulu o vilâyetteki iş mahkemesi başkanının, iş mahkemesi kurulmamış olan yerlerde ise, iş dâvalarına bakmak üzere görevlendirilmiş bulunan hâkimin başkanlığında, iki iş veren ve iki işçi temsilcisi ile bölge çalışma müdürü veya tevkil edeceği iş müfettişinden teşekkül eder. O vilâyette mütaaddit iş mahkemeleri mevcutsa, kurula başkanlık edecek hâkim Adalet Vekâleti tarafından tâyin edilir.

2. Hakem kuruluna katılacak iş veren ve işçi temsilcileri, kurula başkanlık edecek hâkimle bölge çalışma müdürü tarafından, beraberce, seçilir. Bu temsilcilerin o iş ihtilâfile hiçbir alâkaları bulunmaması lâzımdır.

3. Kuruldaki işçi temsilcileri kurulun toplandığı günlerde mezun sayılırlar. Bu günlere ait sigorta primleri, ilgili sigorta kanunlarında gösterilmiş bulunan esaslar dairesinde temsilci işçilerle bunların iş verenleri tarafından ödenir.

C) Hakem kurulu, ihtilâfla ilgili iş vereni yahut iş veren vekilini ve o iş yerindeki işçi mümessillerini (sayet mümessiller arasında uzlaştırma şeklini kabul etmeyen varsa bunu veya bunları ve uzlaştırmayı mümessillerin ittifakla kabul etmiş olmaları takdirinde teklif olunan şekle muhalif kalan nısbı haiz işçilerin aralarından seçecekleri iki kişiyi) çağırarak iki tarafın duruşmasını yapar. Bunlardan başka Ha-

rin ad ve meslekleri mahallî gazete ile neşrolunur.

Seçim suretiyle kurula iştirak edeceklerin hizmet müddeti iki senedir. Tekrar seçilmeleri caizdir.

Kurula âza olarak iştirak eden işçi mümessilleri kurulun toplandığı günlerde mezun sayılır ve ücretleri mensup oldukları iş verenler tarafından ödenir.

C) Hakem Kurulu, ihtilfla ilgili iş vereni yahut iş veren vekilini ve iş yerindeki işçi mümessillerini (çayyet mümessiller arasında uzlaştırma şeklini kabul etmiyen varsa bunu veya bunları ve uzlaştırmayı mümessillerin ittifakla kabul etmiş olmaları takdirinde teklif olunan şekle muhalif kalan nı sabı haiz işçilerin aralarından seçecekleri iki kişiyi) çağırarak iki tarafın duruşmasını yapar. Bunlardan başka hakem kurulu, ihtilâfın çıktığı iş yerindeki işçilerden bâzılarıyla, dışardan keyfiyet hakkında malûmat veya mütalâasının öğrenilmesine lüzum gördüğü diğer işçiler veya iş verenleri yahut sair bitaraf kimseleri dahi «şahit» veya «ehlivukuf» sıfatiyle çağırıp dinler. Bu sıfatla çağırılan her şahsın hakem kurulu huzuruna gelerek sorulan hususa cevap vermesi mecburidir. Bunlar hakkında Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun şahitlere ve ehlivukufa mütaallik hükümleri caridir.

Ç) Gerek uzlaştırma toplantılarına ve gerek Hakem Kuruluna işçiler ve iş veren yerine avukat veya dâvavekili yahut vekâletname ile dışardan tâyin edilmiş her hangi bir mümessil kabul edilmez.

D) Hakem Kurulu, reylerin ekseriyetiyle karar verir. Reylerin müsavâtı halinde başkanın bulunduğu tarafın kararı muteberdir. Bu karar, kendilerine yazı ile bildirildiği günden itibaren on iki iş günü içinde taraflardan birinin, Bölge Çalışma Müdürlüğüne, o vilâyette bölge teşkilâtı yoksa kurul başkanına itiraz lâ-yahasını vermemesi takdirinde, kesinleşmiş olur. Kesinleşmiş karar, kurul tarafından münasip görülecek bir vasıta ile neşir ve ilân edilir ve üzerinden 26 iş haftası geçmiş olmadıkça, bunun mevzuu olan mesele için yeniden «toplulukla iş ihtilâfı» çıkarılamaz. Şu kadar ki iş yerindeki işçilerin çokluğunu ihtiva eden işçi te-

kem Kurulu, ihtilâfın çıktığı iş yerindeki işçilerin bâzılarıyla dışarıdan keyfiyet hakkında malûmat veya mütalâasının öğrenilmesine lüzum görüldüğü diğer işçiler veya iş verenleri yahut sair bitaraf kimseleri dahi «şahit» veya «ehli vukuf» sıfatiyle çağırıp dinler. Bu sıfatlarla çağırılan her şahsın Hakem Kurulu huzuruna gelerek sorulan hususa cevap vermesi mecburidir. Bunlar hakkında Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun şahitlere ve ehlikukufa mütaallik hükümleri caridir.

Ç) Gerek uzlaştırma toplantılarına ve gerek Hakem Kuruluna işçiler veya iş veren yerine avukat veya dâvavekili yahut vekâletname ile tâyin edilmiş her hangi bir mümessil kabul edilemez.

D) Hakem Kurulu, reylerin ekseriyetiyle karar verir. Reylerin müsavâtı halinde başkanın bulunduğu tarafın kararı muteberdir. Bu karar, kendilerine yazı ile bildirildiği günden itibaren on iki iş günü içinde taraflardan birinin Hakem Kurulu Başkanlığına itiraz dilekçesini vermeme-si takdirinde kesinleşmiş karar, kurul tarafından münasip görülecek bir vasıta ile neşir ve ilân edilir ve üzerinden yirmi altı iş haftası geçmiş olmadıkça bunun mevzuu olan mesele için yeniden toplulukla iş ihtilâfı çıkarılamaz. Şu kadar ki, iş yerindeki işçilerin çokluğunu ihtiva eden işçi teşekküllerinin Borçlar Kanununun 316 nci maddesine göre iş verenlerle akdedecekleri umumi mukavelelere konulacak hükümlerle yirmi altı haftalık müddetin uzatılması caizdir.

şekillerinin Borçlar Kanununun 316 nci maddesine göre iş verenlerle akdedecekleri umumi mukavelelere konulacak hükümlerle 26 haftalık müddetin uzatılması caizdir.

Madde 83. — A) 82 nci maddenin «D» bendinde yazılı mühlet içinde, taraflardan birinin Bölge Çalışma Müdürlüğüne, vilâyette bölge teşkilâtı yoksa kurul başkanına verdiği itiraz lâyihası Hakem Kurulu kararı ve taraflardan her biriyle şahitler veya ehli-vukufun zaptolunan ifadeleri ve başkaca lüzumlu vesaikın asılları, tasdikli suretleri alıkonularak, kırk sekiz saat içinde Çalışma Vekâletine gönderilmek üzere postaya teslim edilir.

B) Bu evrakın Çalışma Vekâletince alındığı günden itibaren sekiz iş günü içinde mezkûr Vekâletin davetiyle «iş ihtilâfları yüksek hakem kurulu» toplanarak meseleyi rüyete başlar. Yüksek hakem kurulu Temyiz Mahkemesi, Hukuk, İcra ve İflâs daireleri reislerinin kendi aralarından seçecekleri asıl zatın veya yedeğinin başkanlığında, ikişer işçi ve iş veren mümessiliyle çalışma genel müdüründen tesekkül eder. Çalışma genel müdürünün rey hakkı yoktur.

Mazereti dolayısıyla kurula gelemiyen işçi ve iş veren mümessil yerine yedeği iştirak eder.

Yüksek Hakem Kuruluna iştirak edecek asıl ve yedek işçi mümessilleri vilâyet hakem kurullarına seçilen asıl ve yedek âzalarla o vilâyetteki işçi teşekkülleri Başkanlarının gösterilecekleri Ankara'da mukim namzetler arasından Çalışma Vekâletince seçilir.

Yüksek hakem kurulunun asıl ve yedek iş veren âzaları ise 5590 sayılı Kanunla kurulan Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği Yönetim Kurulunun Ankara'da mukim olmak şartıyla gösterecekleri namzetler arasından aynı Vekâletçe seçilir.

Asıl ve yedek mümessillerin adları ve meslekleri Resmî Gazete ile neşrolunur.

Seçim suretiyle kurula iştirak edenlerin hizmet müddeti iki yıldır. Tekrar seçilmeleri caizdir.

Kurula âza olarak iştirak eden işçi mümessilleri, kurulun toplandığı günlerde mezun sayılır ve ücretleri mensup oldukları iş verenler

Madde 83. —

A) (82) nci maddenin (D) bendinde yazılı mühlet içinde, taraflardan birinin Hakem Kurulu Başkanlığına verildiği itiraz dilekçesi, dosyasıyla birlikte, üç iş günü içinde İş İhtilâfları Yüksek Hakem Kurulu Başkanlığına gönderilmek üzere postaya verilir.

B) Bu evrakın Yüksek Hakem Kurulu Başkanlığına alındığı günden itibaren sekiz iş günü içinde «İş İhtilâfları Yüksek Hakem Kurulu» toplanarak meseleyi rüyete başlar.

1. Yüksek Hakem Kurulu, Temyiz Mahkemesi Hukuk, İcra ve İflâs daireleri reislerinden birinin başkanlığı altında, iki iş veren ve iki işçi temsilisiyle Çalışma Genel Müdüründen teşekkül eder. Başkanlık için Temyiz Mahkemesinin bahsi geçen dairelerin reisleri aralarından biri asli diğeri de yedek olmak üzere iki kişi seçerler. Asli başkanın mazereti dolayısıyla kurula iştirak edememesi halinde yerine yedek vaziyetinde bulunan daire reisi başkanlık eder.

2. Yüksek Hakem Kuruluna iştirak edecek iş veren temsilcileri (Türkiye Ticaret Odaları, Sanayi Odaları, Ticaret ve Sanayi Odaları ve Ticaret Borsaları Birliği) idare heyetinin göstereceği namzetler arasından ikisi asli ve dördü de yedek olmak üzere Çalışma Vekâleti tarafından seçilir. Asli ve yedek temsilcilerin Ankara'da oturan ve İş Kanununa tâbi iş yerlerinin iş vereni veya iş veren vekili durumunda bulunan kimselerden olması şarttır.

3. Yüksek Hakem Kuruluna katılacak işçi temsilcileri, Ankara Vilâyeti dâhilinde İş Kanununa tâbi iş yerlerinin birinci temsilcileriyle vilâyet çerçevesindeki işçi sendikaları başkanlarının müştereken gösterecekleri namzetler arasından ikisi asli ve dördü de yedek olmak üzere Çalışma Vekâleti tarafından seçilir. Asli ve yedek işçi temsilcilerinin Ankara'da oturan ve İş Kanununa tâbi iş yerlerinde işçi sıfatıyla çalışan kimselerden olması şarttır.

4. Yüksek Hakem Kurulunun iş veren ve işçi temsilcileriyle bunların yedeklerinin adları ve meslekleri Resmî Gazete ile neşrolunur,

Hâ.

tarafından ödenir.

C) Yüksek Hakem Kurulu, meseleyi, kendisine tevdi edilen evrak üzerinden inceler. Kâfi derecede aydınlatılmamış bulunduğu cihetleri ilgili yerlerden sorarak veyahut oraca lüzum gördüğü kimselerden tamamlayıcı ifadeler alarak, noksanları ikmal eder. Ayrıca malûmat ve mütalâalarını öğrenmek istediği resmî yahut hususi sıfattaki kimseleri çağırıp dinler veya bunların yazı ile cevaplarını getirir. Bu suretle Yüksek Hakem Kurulu tarafından malûmat ve mütalâalarına müracaat olunan kimselerin sorulan hususa cevap vermeleri mecburi olup haklarında Hukuk Mahkemeleri Usulü Kanununun ehli-vukufa mütaallik hükümleri tatbik olunur.

Ç) Taraflardan birinin vilâyet hakem kurulu kararına karşı 82 nci maddeye göre verdiği itiraz dilekçesinde bildirilecek talebi üzerine Yüksek Hakem Kurulu tarafları duruşmaya davet eder.

Yüksek Hakem Kurulu ihtilâfla ilgili mümessil işçileri veya sendikanın kanuni mümessilini ve iş veren veya iş veren vekilini dinler.

Yüksek hakem kuruluna iki tarafın avukat veya dâvavekili yahut vekâletname ile dışardan tâyin edilmiş her hangi bir mümessili kabul edilmez.

D) Yüksek hakem kurulu reylerin ekseriyetiyle karar verir. Reylerin müsavatı halinde başkanın bulunduğu tarafın kararı muteberdir. Kurul, kararlarını münasip göreceği vasıtalarla neşir ve ilân eder. Bu karar 90 nci maddede derpiş olunan müddetin sonunda kesinleşir. Karar, metninde yazılı tarihten itibaren tatbik edilir. Üzerinden yirmi altı iş haftası geçmedikçe bunun mevzuu olan mesele için yeniden «toplulukla iş ihtilâfı» çıkarılamaz. Şu kadar ki, iş yerindeki işçilerin çokluğunu ihtiva eden işçi teşekküllerinin Borçlar Kanununun 316 nci maddesine göre iş verenlerle akdedecekleri umumi mukavelelere konulacak hükümlerle 26 haftalık müddetin uzatılması caizdir.

Madde 84. — A) Kazalarda İş Kanununun tatbik edildiği iş yerlerinde çıkacak «toplulukla iş ihtilâfları», 80 nci madde mucibince yerinde ve işçilerle iş veren arasında uzlaşmaya

Ça. K.

5. Kurulun iş veren ve işçi temsilcilerinin görev süreleri iki yıldır. Süreleri biten asli ve yedek temsilcilerin tekrar seçilmeleri caizdir.

6. Kuruldaki işçi temsilcileri kurulun toplandığı günlerde mezun sayılırlar. Bu günlere ait sigorta primleri, ilgili sigorta kanunlarında gösterilmiş bulunan esaslar dairesinde temsilci işçilerle bunların iş verenleri tarafından ödenir.

C) Yüksek Hakem Kurulu, meseleyi, kendisine tevdi edilen evrak üzerinden inceler. Kâfi derecede aydınlatılmamış bulunduğu cihetleri ilgili yerlerden sorarak veya oraca lüzum gördüğü kimselerden tamamlayıcı ifadeler alarak, noksanları ikmal eder. Ayrıca malûmat ve mütalâalarını öğrenmek istediği resmî yahut hususi sıfattaki kimseleri çağırıp dinler veya bunların yazı ile cevaplarını getirir. Bu suretle Yüksek Hakem Kurulu tarafından malûmat ve mütalâalarına müracaat olunan kimselerin sorulan hususa cevap vermeleri mecburi olup haklarında Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun ehli-vukufa mütaallik hükümleri tatbik olunur.

Ç) Yüksek Hakem Kuruluna iş veren veya işçiler, yahut bunların avukat, dâvavekili gibi her hangi bir mümessili kabul edilmez.

D) Yüksek hakem kurulu reylerin ekseriyetiyle karar verir. Reylerin müsavatı halinde başkanın bulunduğu tarafın kararı muteberdir. Kurul, kararlarını münasip göreceği vasıtalarla neşir ve ilân eder. Bu karar kesindir; metninde yazılı tarihten itibaren tatbik edilir. Üzerinden yirmi altı iş haftası geçmedikçe bunun mevzuu olan mesele için yeniden toplulukla iş ihtilâfı çıkarılamaz. Şu kadar ki, iş yerindeki işçilerin çokluğunu ihtiva eden işçi teşekküllerinin Borçlar Kanununun 316 nci maddesine göre iş verenlerle akdedecekleri umumi mukavelelere konulacak hükümlerle 26 haftalık müddetin uzatılması caizdir.

Madde 84. —

A) Kazalarda İş Kanununun tatbik edildiği iş yerlerinde çıkacak toplulukla iş ihtilâfları (80) nci madde mucibince yerinde ve işçilerle

Hh.

bağlanamazsa, 81 nci maddenin A bendine uygun surette keyfiyetin kaza kaymakamına bildirilmesi mecburidir. Kaza kaymakamı, vilâyette İş Kanunu tatbikatına memur olan makamı keyfiyetten yirmi dört saat içinde ve doğrudan doğruya haberdar etmekle mükelleftir.

B) Vilâyetteki ilgili makam, kaymakamdan aldığı malûmat üzerine yirmi dört saat içinde, iş ihtilâfının çıktığı yere bir memur göndermek veya kaymakama talimat vermek suretiyle meseleye el koyar. Gönderilen memur yahut kaymakam, 81 nci maddenin B bendi hükmünce ihtilâfı kesin uzlaştırma ile halletmeye tevessül eder.

C) İş ihtilâfı, kesin uzlaştırma kararına bağlanmadığı takdirde, 82 nci maddenin A bendine göre, yazılacak zabıt varakasının sureti bölge çalışma müdürlüğüne o vilâyette Çalışma Vekâleti teşkilâtı yoksa vilâyet hakem kurulu başkanına verilerek keyfiyet aynı maddenin B bendi mucibince «iş ihtilâfları yüksek hakem kurulu» na sevk edilir.

Ç) Yine o maddenin C bendine uygun şekilde hakem kuruluna kendilerinin gitmeleri gerekli olan işçilerle iş veren ve yahut işbu iki taraftan yalnız birisi vilâyet merkezine gidemezse, hakem kurulu ihtilâfı gelmeyenlerin giyabında, rüyet ederek ve lüzum gördüğü kimselerin ifadelerine ve sair malûmatı kaymakam huzurunda istinabe veya muhabere yoluyla toplayarak, aynı maddenin Ç ve D bentlerindeki hükümler dairesinde kararını verir.

D) Taraflardan birinin vilâyet hakem kurulu kararına itirazı takdirinde, 83 ncü maddenin hükümleri tatbik olunur.

Madde 89. — Vilâyetlerdeki hakem kurullarıyla Ankara'daki Yüksek Hakem Kuruluna gelecek olan toplulukla iş uyuşmazlıklarının bu kurulea kaç gün içinde neticelendirileceği ve bu kurulların yazı işlerinin ve sair gerekli muamelelerinin ne suretle ve kimler tarafından ifa edileceği ve 82 ve 83 ncü maddelerin B bentleri mucibince hakem kurullarına iştirak edecek işçi ve iş veren mümessillerinin haiz olacakları şartlarla seçmek ve seçilmek haklarıyla seçim tarz ve usulleri ve vilâyet hakem kurullarıyla Yüksek Hakem Kurulunun başkan ve âzalarıyla raportörlerine ne miktarda huzur hakkı verile-

Ça. K.

iş veren arasında uzlaşmaya bağlanamazsa, (81) nci maddenin (A) bendine uygun surette keyfiyetin kaza kaymakamına bildirilmesi mecburidir. Kaza kaymakamı kazanın çevresinde bulunduğu bölge çalışma müdürlüğünü keyfiyetten yirmi dört saat içinde ve doğrudan doğruya haberdar etmekle mükelleftir.

B) Bölge çalışma müdürlüğü kaymakamdan aldığı malûmat üzerine yirmi dört saat içinde, iş ihtilâfının çıktığı yere bir memur göndermek veya yapılacak işi kaymakama bildirmek suretiyle meseleye el koyar. Gönderilen memur veya kaymakam, 81 nci maddenin (B) bendi hükmünce ihtilâfı kesin uzlaştırma ile halletmeye tevessül eder.

C) İş ihtilâfı, kesin uzlaştırma kararına bağlanmadığı takdirde, (82) nci maddenin (A) bendine göre, yazılacak zabıt varakasının sureti bölge çalışma müdürlüğüne verilerek keyfiyet aynı maddenin (B) bendi mucibince hakem kuruluna intikal ettirilir.

Ç) (82) nci maddenin (C) bendine uygun şekilde hakem kuruluna kendilerinin gitmeleri gerekli olan işçilerle iş veren veyahut işbu iki taraftan yalnız birisi vilâyet merkezine gidemezse hakem kurulu ihtilâfı her iki tarafın birden giyabında rüyet ederek ve lüzum gördüğü kimselerin ifadelerini ve sair malûmatı kaymakam huzurunda istinabe veya muhabere yoluyla toplayarak, aynı maddenin (Ç) ve (D) bentlerindeki hükümler dairesinde kararını verir.

D) Taraflardan birinin hakem kurulu kararına itirazı takdirinde, (83) ncü maddenin hükümleri tatbik olunur.

Madde 89. — Vilâyetlerdeki hakem kurullarıyla Ankara'daki Yüksek Hakem Kuruluna gelecek olan toplulukla iş ihtilâflarının bu kurullara kaç gün içinde neticelendirileceği, bu kurulların yazı işleriyle sair gerekli muamelelerinin ne suretle ve kimler tarafından ifa edileceği, hakem kurullarıyla Yüksek Hakem Kurulu, iş veren ve işçi temsilcilerinin haiz olmaları lâzımgelen şartlar, işçi temsilcisi namzetlerinin (83) ncü maddenin (B) fıkrasında yazılı kimseler tarafından ne şekilde ve ne gibi usullerle tesbit edileceği, Yüksek Hakem Kuruluna seçilen, işçi ve iş veren yedek temsilcile-

öleceği ve mümessil işçi seçimlerinde veya iş uyumsuzluğu dolayısıyla vâkı olacak işçi toplantılarında gözetilmesi gereken inzibat ve asayişe ait şartlar ve tedbirler ile bunlardan başka bu fasıl hükümlerinin tatbikına ait olmak üzere tesbitine lüzum görülecek usuller ve şartların nelerden ibaret olacağı, 78 nci maddenin son fıkrasında bahsolunan «İş Uyumsuzluklarını Uzlaştırma ve Tahkim Nizamnamesi» nde gösterilir.

Madde 90. — Yüksek Hakem Kurulu kararının taraflara tebliğinden itibaren on gün zarfında Çalışma Vekili veya taraflardan biri bir defaya mahsus olmak üzere bu kararın yeniden tetkikini isteyebilir.

Mezkûr kurul, kararında ısrar ettiği takdirde karar, 83 ncü maddenin D bendinde zikredilen tarihten itibaren tatbik olunur.

GEÇİCİ MADDE — Vilâyet hakem kurullarıyla yüksek hakem kuruluna iştirak edecek işçi ve iş veren mümessilleri hakkında Çalışma Vekâletince bir ay zarfında tanzim edilecek nizamnamenin meriyete girmesini mütaakıp mezkûr nizamname mucibince işçi ve iş veren mümessillerinin seçimine kadar vilâyet hakem kurullarıyla yüksek hakem kurulu 3008 sayılı Kanunun 82 ve 83 ncü maddelerinin B bentlerinde yazılı olduğu şekilde teşekkül eder.

MADDE 2. — Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu kanun hükümlerini İcra Vekilleri Heyeti yürütür.

Başvekil
A. Menderes

Devlet Vekili
F. L. Karaosmanoğlu

Devlet Vekili ve
Başvekil Yardımcısı
S. Ağaoğlu

Adalet Vekili
R. Nasuhioğlu

min hangi hallerde ve ne şekilde asli temsilcilerin yerine bu kurula iştirak ettirilecekleri, hakem kurullarıyla Yüksek Hakem Kurulunun başkan ve üyelerine ve bu kurulların raportörlerine ne miktarda huzur hakkı verilebileceği, hakem kurullarının iş veren ve işçi temsilcilerine lüzumu halinde verilecek yolluk miktarı, temsilei işçi seçimlerinde veya iş ihtilâfı dolayısıyla vâkı olacak işçi toplantılarında gözetilmesi gereken inzibat ve asayişe ait şartlar ve tedbirlerle bunlardan başka bu fasıl hükümlerinin uygulanmasına ait olmak üzere tesbitine lüzum görülecek usuller ve şartlar (78) nci maddenin son fıkrasında bahsi geçen «İş İhtilâflarını Uzlaştırma ve Tahkim Nizamnamesi» nde gösterilir.

MADDE 2. — 3008 sayılı İş Kanununun (90) ncü maddesi kaldırılmıştır.

GEÇİCİ MADDE — İşbu kanun hükümlerine göre tanzim olunacak «İş İhtilâflarını Uzlaştırma ve Tahkim Nizamnamesi» esasları dairesinde Yüksek Hakem Kuruluna dâhil olacak başkan ve temsilei seçimlerinin tekemmül etmesi üzerine, iş ihtilâflarının bu kanunda gösterilen değişik usuller dâhilinde halline mebbe teşkil edecek olan tarih Çalışma Vekâleti tarafından ilân olunur. Bu ilânda gösterilecek tarihe kadar 3008 sayılı İş Kanununun iş ihtilâflarının tahkim yoluyla halline mütedair hükümlerinin tatbikına devam olunur.

MADDE 3. — Bu kanun neşri tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. — Bu kanun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Mü.

Q. K.

Millî Savunma Vekili <i>H. Köymen</i>	İçişleri Vekâleti V. <i>F. L. Karaosmanoğlu</i>
Dışişleri Vekili <i>F. Köprülü</i>	Maliye Vekili <i>H. Polatkan</i>
Millî Eğitim Vekili <i>T. İleri</i>	Bayındırlık Vekili <i>K. Zeytinoğlu</i>
Ekonomi ve Ticaret V. <i>M. Ete</i>	Sağlık ve Sos. Y. V. <i>Dr. E. H. Üstünlağ</i>
Gümrük ve Tekel V. V. <i>N. Özsan</i>	Tarım Vekili <i>N. Ökmen</i>
Ulaştırma Vekili <i>S. Kurtbek</i>	Çalışma Vekili <i>N. Özsan</i>
İşletmeler Vekili <i>H. Gedik</i>	